

Rapport 7e van commissie 7 inzake het rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht (9.16)

Inleiding

- 5 Uit het rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht staan nog de volgende onderwerpen open:
- geregistreerd partnerschap (9.16/41-54);
 - afronding besluitvorming IRRA;
 - afronding ondertekeningsformulier hoogleraren en docenten;
 - 10 - overkomst van predikanten uit kerken met contact (9.16/92-96/instructie 8.09);
 - de onderwerpen waarvoor de hulp werd ingeroepen van de adviescommissie ambtsstructuur, d.w.z. de paragrafen 2.8, 2.14, 2.15 en 3.2.

15 Voor het laatste onderwerp verwijzen wij naar ons rapport 13c inzake de ambten. De eerste twee komen in onderhavig rapport aan de orde. Het derde volgt pas in een volgende zitting, omdat afstemming met betrokken partijen (cvb, curatorium en rvt van de TUA, alsmede commissie 1) de nodige tijd vergt. Het vierde onderwerp wil uw commissie eveneens aanhouden, tot na de besluitvorming inzake het rapport van deputaten eenheid.

20 Omdat zo de behandeling van rapport 9.16 nu wel tot een voorlopige afronding komt, en omdat intussen ook het bezwaar tegen het advies van deputaten in de classis Zwolle (11.16) is afgehandeld zoals voorgesteld in ons rapport 16, doen wij hier allereerst het voorstel om het werk van deputaten onder dank goed te keuren. Deputaten hebben, zoals reeds gezegd in ons rapport 7a, op zorgvuldige wijze talloze aspecten van het kerkelijk leven gewikt en gewogen, uitlopend op weloverwogen voorstellen. Als commissie 7 zijn

25 we hen hier dankbaar voor en stellen we voor:

Voorstellen:

1. [#6.1.1] het werk van deputaten onder dank goed te keuren;
2. [#6.1.2] opnieuw deputaten te benoemen.

30

Geregistreerd partnerschap

Deputaten doen in par. 2.13 op last van de vorige generale synode onderzoek naar eventuele implicaties van de gewijzigde wetgeving ten aanzien van geregistreerd partnerschap (g.p.). Dit omdat leden van onze kerken soms niet voor het huwelijk, maar

35 voor een g.p. willen kiezen en omdat de overheid steeds minder onderscheid maakt tussen beide samenlevingsvormen. Nadat in 2006 de brochure *Het huwelijk nader bekeken* verscheen (waartoe deputaten zich overigens niet expliciet verhouden), was door nieuwe ontwikkelingen een hernieuwde bezinning op deze vraag gewenst.

Uw commissie heeft geconstateerd dat deputaten met hun bezinning en voorstellen niet

40 over een nacht ijs zijn gegaan, maar hield toch ook vragen. Uw commissie heeft daarom uitvoerig met deputaten van gedachten gewisseld en dankbaar gebruikt gemaakt van de adviezen van onze adviseurs Selderhuis, Den Hertog (bij wiens advies de adviseurs Huijgen en Kater zich aansloten) en Steensma, die deskundig is op dit gebied.

Hieronder willen we onze beoordeling van het voorstel van deputaten stapsgewijs

45 verantwoorden.

Achtergronden

Toen de *Wet geregistreerd partnerschap* in 1998 van kracht werd, was deze vooral bedoeld als regeling tussen twee individuele personen (vooral van gelijk geslacht), terwijl de

50 huwelijksregelingen gereserveerd bleven voor het klassieke huwelijk en gezin. In 2001

werd echter de *Wet openstelling huwelijk* van kracht, omdat de overheid meende dat een geregistreerd partnerschap toch niet voldoende tegemoetkwam aan de wensen van paren van gelijk geslacht. Het g.p. werd toen niet afgeschaft, zodat beide vormen naast elkaar bleven bestaan.

5 Inmiddels maken zowel paren van gelijk geslacht als paren van verschillend geslacht onbekommerd gebruik van beide mogelijkheden. Wel is het percentage dat kiest voor een g.p. relatief klein ten opzichte van de paren die ongehuwd samenwonen en de paren die trouwen. Er gaan dan ook steeds weer stemmen op om het g.p. alsnog af te schaffen, omdat het huwelijk nu immers volledig is opengesteld. Regelingen voor huwelijk en g.p. zijn
10 steeds verder gelijkgetrokken. In het huwelijk werd bijvoorbeeld ook, met ingang van 2018, het trouwen in beperkte (in plaats van volledige) gemeenschap van goederen de nieuwe norm.

Deputaten laten zien (9.16/42-43) dat de *juridische* verschillen tussen burgerlijk huwelijk en g.p. op dit moment niet groot meer zijn. De meest frappante overeenkomst wordt hierbij
15 overigens pas verderop in de bespreking genoemd (44r24), namelijk dat niet alleen voor g.p. maar ook voor het huwelijk inmiddels geldt dat de partners geen levenslange liefde en trouw meer hoeven te beloven. Wel is voor het huwelijk vereist (een verschil dat deputaten niet noemen, maar volgens uw commissie wel van belang is) om een ja-woord te geven op de belofte om ‘getrouw alle plichten te zullen vervullen die door de wet aan de huwelijkse
20 staat worden verbonden’. Bij het g.p. kan zo’n belofte op aanvraag, als betrokkenen het wensen, ook worden afgelegd. Maar dit is niet verplicht. Het gewicht van deze en andere juridische aspecten werd binnen uw commissie verschillend getaxeerd, maar duidelijk is dat de verschillen door nieuwere wetgeving kleiner zijn geworden.

Tegelijk zijn de *symbolische* verschillen nog altijd aanzienlijk. De *Wet geregistreerd partnerschap* is destijds, naar onze opvatting, voortgekomen uit de tijdgeest van de
25 moderne samenleving en was oorspronkelijk ook bedoeld als een regeling (met het karakter van een contract) tussen individuen, buiten het huwelijk als schepselmatige instelling van God om. Het g.p. draagt hier nog steeds de sporen van en wordt gezien als een ‘regeling’ die vrijblijvender is dan het huwelijk. De stap naar het huwelijk wordt nog
30 steeds ervaren als een drempel. Men blijft het huwelijk ervaren als iets ‘groots’ en als een soort eigen, nieuwe werkelijkheid die uitstijgt boven de ondertekening van een contract. Bij die stap hoort nog altijd de symboliek van trouwjurk, feest, beloften, etc. Theologisch gezien herkennen wij hierin het bewuste of onbewuste besef dat het huwelijk een instelling van God is.

35

Vraagstelling en voorstel van deputaten

Er kunnen situaties zijn (die waren ook de aanleiding voor de instructie van 2016) dat men juist geen behoefte heeft aan de als ‘zwaar’ ervaren symboliek van het klassieke huwelijk en bijvoorbeeld na een overlijden of een eerdere echtscheiding wil volstaan met het
40 aangaan van een goede regeling. De kerken komen daarmee voor de vraag te staan of zij zo’n g.p. kunnen erkennen als legitieme civielrechtelijke samenlevingsvorm, en bovendien: wat die erkenning of niet-erkenning dan precies betekent. Wanneer de kerk een g.p. niet erkent, komt de vraag op of zo’n g.p. dan gelijk staat aan ongehuwd samenwonen en of er vermaning of zelfs tucht moet worden toegepast. Wanneer de kerk het wel erkent, komt de
45 vraag op of er ook een bevestigingsdienst mogelijk is.

De GKv-synode van 2017 heeft in dit vraagstuk uiteindelijk het besluit genomen, zoals deputaten vermelden (9.16/45r20), dat de kerkenraden moeten blijven inzetten op het burgerlijk huwelijk, maar daarbij wel dienen te rekenen met het vervagen van de grenzen tussen burgerlijk huwelijk en andere samenlevingsvormen en met de specifieke motivatie
50 en situatie van de betrokkenen. Dat legt een grote verantwoordelijkheid bij de plaatselijke

kerkenraden om de balans van het ‘inzetten op het huwelijk’ en ‘rekenen met het vervagen van grenzen’ goed gestalte te geven.

Onze eigen deputaten komen tot de aanbeveling om uit te spreken dat een g.p. erkend kan worden als een huwelijk in de zin van art. 70 K.O. en om kerkelijke bevestiging in principe mogelijk te maken, echter wel op voorwaarde dat het stel ‘gelijkwaardige beloften’ (als in het huwelijk) aflegt (9.16/46r17). De plaatselijke kerkenraad kan dan per situatie de afweging maken of er inderdaad geen bezwaar is om tot bevestiging over te gaan. Ook leggen deputaten twee begeleidende stukken voor over de kerkelijke huwelijksbevestiging en huwelijks catechese, met het voorstel deze de kerken te doen toekomen.

In de volgende paragraaf schetsen we onze denkweg in een zestal stappen, die maakt dat we niet mee kunnen gaan met het voorstel van deputaten. Hierbij willen we vertrekken bij wat prof. Den Hertog als volgt verwoordde: ‘Het uitgangspunt dient m.i. te zijn dat de kerk zich niet afhankelijk moet en mag maken van de overheid en haar rechtsbepalingen. Als christelijke gemeente hebben we ons door het spreken van de Schrift te laten leiden.’

15 *Analyse*

1. De Schrift spreekt over het huwelijk als een instelling van God. Dit is ook ‘merkbaar’ in de ervaring hieromtrent. Opnieuw enkele citaten uit het advies van prof. Den Hertog: ‘Het huwelijk wordt ervaren als een eigen, nieuwe werkelijkheid die meer is dan wat wij bedenken en doen. De grootse viering van een trouwerij wijst daar ook op. Men woont al jaren samen, heeft vaak al kinderen, maar elkaar openlijk het ja-woord geven is en blijft een echte drempel die men niet of met moeite over gaat. (...) De beslissing om in het huwelijk te treden schrikt velen af, kennelijk vanwege het besef dat wie aan het samenwonen de vorm van een huwelijk geeft, de sfeer verlaat waarin we alleen met menselijke beslissingen te maken hebben.’

2. Wat betekent de kerkelijke huwelijksbevestiging? Van oudsher is de kerkelijke bevestiging een erkenning, hoogachting en waardering van de huwelijks*sluiting* door de overheid. Maar dat niet alleen: de kerkelijke bevestiging laat ook zien dat het huwelijk vraagt om een christelijke leefwijze in geloof, hoop en liefde. Met de woorden van Den Hertog: de kerk zou zich ‘vergissen als ze meent dat de aankondiging van twee mensen om samen het burgerlijk huwelijk te sluiten voldoende is voor kerkelijke erkenning en toestemming voor kerkelijke bevestiging. De vraag is of men de bijbelse boodschap aangaande het huwelijk heeft verstaan en beaamt. Alleen dan kan er kerkelijke bevestiging plaatsvinden en God om zijn zegen over deze nieuwe levensverbintenis gebeden worden.’

De kerkelijke bevestiging gaat daarom gepaard met het uitspreken van het ja-woord op hoge beloften, die men eigenlijk alleen met een goed geweten kan uitspreken als men inderdaad de bijbelse boodschap aangaande het huwelijk heeft verstaan en beaamt.

Vergeleken met de uitholling van de beloften bij de overheid vraagt het

huwelijksformulier aanzienlijk méér. Het in 2007 vastgestelde formulier verwoordt de trouwbelofte als volgt:

‘Ik verklaar hier voor God en zijn gemeente dat ik jou genomen heb en neem tot mijn man/vrouw en ik beloof dat ik je nooit zal verlaten in goede noch kwade dagen, in rijkdom noch armoede, in gezondheid noch ziekte, totdat de dood ons zal scheiden; en ik beloof dat ik in liefde mij ten goede voor jou zal inzetten, dat ik heilig met je zal leven, trouw in alle dingen zoals het evangelie dat vraagt.’

De bevestiging luidt vervolgens:

‘God de Here heeft u samengevoegd; Hij heeft u door zijn genade tot deze heilige staat van het huwelijk geroepen. De Vader der barmhartigheid verbindt u met zuivere liefde en trouw, vervulde u met zijn genade en geve u zijn zegen. Zo heeft

God u dan samengevoegd als man en vrouw en wat God samengevoegd heeft, scheidde de mens niet. Amen.’

In deze belofte en bevestigingswoorden zien we een getrouwe weergave van het spreken van de Schrift over de grote betekenis van het huwelijk als een instelling van God.

- 5
3. Deputaten stellen voor de kerkelijke bevestiging van een geregistreerd partnerschap in principe mogelijk te maken op voorwaarde dat het stel ‘gelijkwaardige beloften’ (als in het huwelijk) aflegt. Zij werken echter nog niet uit hoe deze beloften dan zouden moeten luiden. Dat lijkt wellicht een formaliteit, maar een belangrijke vraag is bijvoorbeeld, of het paar zou moeten uitspreken ‘... dat ik jou genomen heb en neem *tot mijn man/vrouw* etc.’, dan wel of het iets zou moeten uitspreken als: ‘...dat ik jou genomen heb en neem *tot mijn partner* etc.’.

Ook werken deputaten nog niet uit, of er vervolgens een bevestigingsformule kan worden uitgesproken en hoe deze zou moeten luiden.

15 Uw commissie liep bij dit voorstel na veel gesprek vast rond de vragen wat hier dan nu precies beloofd en bevestigd zou moeten worden. Wat gebeurt er eigenlijk wanneer een stel deze beloften zo zou afleggen en elkaar ‘tot man/vrouw’ zou nemen? En wat gebeurt er als de bevestiging hierover zou worden uitgesproken? Een van de hoofdvragen hierbij was: *Is het stel dan vervolgens alsnog getrouwd?* En zo nee: met

20 welk recht zouden we het dan ‘als’ huwelijk kunnen erkennen en aanvaarden?

Een ‘g.p.-bevestiging’ (waarbij dus een g.p. *als zodanig* kerkelijk bevestigd wordt en niet *als huwelijk*) lijkt theologisch gezien welhaast ondenkbaar. We kunnen als kerken niet uitspreken dat God de Heere twee mensen ‘tot de heilige staat van het g.p.’ roept en ‘samenvoegt als partners’. Voor de kerk bestaat er maar één soort verbintenis van man en vrouw, namelijk die van het huwelijk in de zin van bovengenoemde belofte en bevestiging. Alleen deze volkomen overgave kan ook een afspiegeling zijn van de overgave van Christus en zijn gemeente (Efeze 5) en overeenkomen met de scheppingsbedoeling van een volkomen levensverbintenis van man en vrouw.

30 Er lijkt dus maar één mogelijkheid over te blijven: als een g.p. bevestigd zou worden, dan zou het daarmee moeten zijn ‘opgewaarderd’ tot een huwelijk. Er zijn volgens uw commissie geen formuleringen denkbaar om het g.p. te erkennen en bevestigen ‘als’ huwelijk wanneer het dit feitelijk niet is. Dat zou nominalistisch gedacht zijn, dus alsof woorden zomaar op zaken kunnen worden toegepast. De ‘drempel’ van het huwelijk verhindert dit en dwingt om *of* binnen *of* buiten te gaan staan. Wanneer een stel de

35 genoemde beloften wil afleggen kunnen zij volgens uw commissie niet meer goed volhouden dat zij niet getrouwd zijn. Zeker niet als daarna ook de bevestigingswoorden worden uitgesproken. Het uitspreken van deze formuleringen creëert een nieuwe situatie.

- 40 4. Uw commissie heeft lang nagedacht over de optie om inderdaad uit te spreken dat het g.p. *na belofte en bevestiging* erkend kan worden als huwelijk in de zin van art. 70 lid 1a K.O. Een g.p. *is* dan na belofte en bevestiging voor de kerk dus geen g.p. meer, maar een huwelijk. De kerk heeft dan in feite quasi een huwelijk gesloten. Dit zou een amendement betekenen op het voorstel van deputaten. Prof. Den Hertog adviseerde in deze richting:

45 ‘Naar mijn gedachte zal het erom gaan, met de beide mensen die zich als man en vrouw aan elkaar willen verbinden, maar daarbij niet voor het burgerlijk huwelijk, maar voor het geregistreerd partnerschap kiezen, een indringend gesprek te hebben. Als daarin helder wordt dat zij beseffen en beamen wat de echtverbintenis van man en vrouw naar uitwijzen van de Schrift inhoudt en beide gemeenteleden verlangen

50 ernaar onder de boog van Gods zegen daarin binnen te gaan, is het denkbaar dat de

kerk tot kerkelijke bevestiging overgaat. Stringente voorwaarde daarbij is dat beide echtelieden beseffen dat wat zij aangaan niets meer of minder is dan die unieke levensverbintenis van een man en een vrouw die Bijbels gezien een huwelijk mag heten.’

- 5 Terminologisch zou er dan bij de bevestiging van het huwelijk gewoon over bevestiging *van* het huwelijk kunnen blijven worden gesproken en bij de kerkelijke bevestiging van het g.p. over een bevestiging *tot* een huwelijk. In het eerste geval was er al een juridisch huwelijk en wordt dit kerkelijk ‘opgeheven’ tot de levenslange verbintenis voor het aangezicht van God. In het tweede geval was er geen juridisch huwelijk (alleen een contract van g.p.) maar wordt dit eveneens ‘opgeheven’ tot de levenslange verbintenis van liefde en trouw voor het aangezicht van God, dus tot het huwelijk.
- 10
5. Uiteindelijk stuiten we in de verkenning van deze optie echter toch op teveel problemen:
- 15 - In de allereerste plaats: het stel wil zelf niet spreken van een huwelijk, maar kiest juist bewust voor een g.p.; kan de kerk dan een huwelijk noemen wat het stel zelf geen huwelijk wil noemen? En als een stel het wel wil, wat is er dan nog op tegen om dit ook burgerlijk te laten sluiten?
- 20 - In de tweede plaats wezen vooral dr. Steensma en prof. Selderhuis er op, dat het de kerk juridisch gezien niet toekomt om huwelijken te sluiten (vgl. art. 68 BW) en dat de kerken van de Reformatie het huwelijk bewust tot de verantwoordelijkheid van de overheid hebben gerekend. Als de kerken toch quasi een huwelijk sluiten, opent zich een onoverzienbaar veld van nieuwe vragen en verantwoordelijkheden.
- 25 - In de derde plaats valt te vrezen dat de mogelijkheid van de ‘opwaardering’ van het g.p. onbedoeld toch de inzet voor het huwelijk zou kunnen uithollen.
6. Concluderend:
- 1) het voorstel van deputaten om de mogelijkheid te bieden het g.p. te ‘beschouwen als’ huwelijk lijkt ons onvoldoende rekenschap te geven van de vraag, wat er dan precies bevestigd wordt, in welke formuleringen dit zou moeten en wat de strekking van deze bevestiging is;
- 30 2) de optie om het g.p. via de belofte en bevestiging ‘op te waarden’ tot een huwelijk lijkt ons in strijd met de intenties van het stel dat een g.p. aangaat en voert tot juridische problemen;
- 35 3) dus kunnen de kerken in deze gevallen toch niet anders dan aandringen op omzetting van het g.p. in een huwelijk alvorens zij tot bevestiging kunnen overgaan.

Nuanceringen

Dit gezegd hebbend wil uw commissie wel de volgende nuanceringen aanbrengen:

- 40 1. Kiest men toch voor een g.p., dan ontkomen de kerken er niet aan deze verbintenis te ‘aanvaarden in de rechtsgevolgen’, oftewel: te accepteren dat deze verbintenis nu eenmaal mogelijk is en bestaat. Ook een huwelijk na een volgens de kerkenraad ongeoorloofde echtscheiding keuren we niet goed, maar accepteren we wel als rechtsgeldig en als *status quo* (zie art. 70 lid 4a K.O.). Een g.p. is weliswaar in letterlijke zin een vorm van ‘ongetrouwd samenwonen’, maar men heeft met een g.p. wel
- 45 gezorgd voor civielrechtelijke zekerheid. Ook is er sprake van een zeker publiek karakter en is de overheid in dezen gekend. Hoe we verder ook denken over het g.p., er is een verschil tussen deze verbintenis en het ongetrouwd samenwonen zonder enige verdere inkadering.

2. De vraag of in geval van een g.p. schuldbelijdenis moet worden gevraagd, ervaart uw commissie als een lastige. De ene situatie is de andere niet. De redenen om voor een g.p. te kiezen kunnen divers zijn. Soms heeft het te maken met de moeite om opnieuw een huwelijk aan te gaan vanwege het overlijden van man of vrouw, of omdat er sprake is geweest van echtscheiding. Wanneer een stel wél bewust tegen het huwelijk kiest en niet inziet waarom het huwelijk als instelling van God de aangewezen weg is, is vermaan en onderwijs nodig. Doorgaans zullen de situaties echter vallen onder wat J. Douma noemde: ‘miserabel, maar niet censurabel’. De kerk zal blijven aandringen op de omzetting van een g.p. in een huwelijk. Hoe dit concreet gestalte moet krijgen zal per situatie verschillen.
3. Of over een g.p. in een zondagse dienst een zegen kan worden gevraagd, lijkt uw commissie ter beoordeling van de plaatselijke kerkenraad. Opnieuw geldt hier: de ene situatie is de andere niet. Het *gebed* om een zegen verschilt wezenlijk van het *uitspreken* van de zegen over het huwelijk als instelling van God.
4. Wanneer we een g.p. niet erkennen als huwelijk, is een eventuele ontbinding ervan in formele zin geen echtscheiding. Tegelijk is een stel wel aanspreekbaar op hun beloften van trouw. Hier liggen vragen, die uw commissie zou willen meegeven aan de commissie die zich bezint op vragen rond huwelijk en echtscheiding naar aanleiding van instructie 8.02.
5. Kunnen kinderen uit een g.p. worden gedoopt? Kunnen zij die een g.p. hebben deelnemen aan de viering van het heilig avondmaal? Mogen zij belijdenis van het geloof afleggen? Rond deze vragen kwam uw commissie niet tot een eensluidend antwoord. Volgens een deel van de commissie is meer studie gewenst, volgens een ander deel is op voorhand duidelijk dat dit maatwerk zal moeten zijn en kan dit beter aan de plaatselijke kerkenraad worden overgelaten (waarbij opnieuw het gesprek over het Bijbels onderwijs en de motieven voor het g.p. een plaats zal moeten hebben). Uw commissie legt de vergadering deze beide opties voor.
6. Het vraagstuk heeft uw commissie ervan bewust gemaakt hoezeer de overheid zich in haar wetgeving al heeft verwijderd van de christelijke traditie. Dit proces is in feite gaande vanaf de scheiding van kerk en staat na de Franse Revolutie. Ook wanneer op dit moment het huwelijk voor de overheid nog een zekere meerwaarde heeft, valt niet uit te sluiten dat bij verdergaande ontwikkelingen het g.p. en het huwelijk op zeker moment voor de overheid civielrechtelijk geheel zullen gaan samenvallen. Ook wanneer het g.p. alsnog zou worden afgeschaft, kan zelfs nu al de vraag gesteld worden, *of de overheid eigenlijk nog wel huwelijken sluit*. Formeel gezien is het antwoord zonder meer bevestigend en de kerk erkent dit ook volmondig. Maar de overheid vraagt geen beloften meer van levenslange liefde en trouw. En is juist dat niet wezenlijk voor het huwelijk als instelling van God? Dit onderstreept het belang van het eerder genoemde uitgangspunt, ‘dat de kerk zich niet afhankelijk moet en mag maken van de overheid en haar rechtsbepalingen’. Het is niet ondenkbaar dat de kerk in de nabije toekomst voor de taak komt te staan om zich opnieuw te bezinnen op het huwelijk en zelfs alsnog de mogelijkheden met betrekking tot kerkelijke huwelijksluiting moet gaan verkennen. Het leek uw commissie goed dit alvast te vermelden.
7. Tot slot heeft het vraagstuk uw commissie ook bewust gemaakt van het belang van onderwijs aangaande het huwelijk in prediking, catechese en pastoraat. Het mag voor een stel met plannen geen verrassing meer zijn dat de kerk volop inzet op de unieke betekenis van het christelijk huwelijk. De kerken kunnen vanuit zowel juridisch als theologisch perspectief alleen het huwelijk als huwelijk erkennen, maar deze instelling

van God verdient het ook echt om juist vandaag hartelijk beleden te worden als een grote gave en opgave.

Voorstellen

- 5 Bovenstaande overwegingen brengen uw commissie tot de volgende voorstellen:
1. [#6.2.5.1] het geregistreerd partnerschap niet te erkennen als huwelijk in de zin van art. 70 lid 1a K.O.;
 2. [#6.2.5.2] uit te spreken dat een geregistreerd partnerschap niet kerkelijk bevestigd kan worden;
 - 10 3. [-] de kerken op te roepen in prediking, catechese en pastoraat de unieke betekenis van het christelijk huwelijk duidelijk te blijven maken;
 4. [-] de kerken op te roepen er bij een stel met een g.p. op aan te dringen om dit te laten omzetten in een huwelijk, zodat kerkelijke bevestiging kan plaatsvinden;
 - 15 5. [-] de studiecmissie die is ingesteld n.a.v. instructie 8.02 en die zich zal bezinnen op de vragen rond huwelijk en echtscheiding de opdracht te geven hierin ook de vraag te betrekken hoe om te gaan is met de ontbinding van een g.p.;
 6. [-] *of* a.: deze studiecmissie eveneens onderzoek te laten doen naar de vraag wat eventuele consequenties van een g.p. zijn voor deelname aan het kerkelijk leven (geloofsbelijdenis, doop, avondmaal, ambtsbediening etc.) en de kerken te dienen met
 - 20 een handreiking hiervoor, *of* b.: het aan de plaatselijke kerkenraad te laten om te beoordelen in hoeverre een stel met een g.p. kan deelnemen aan het kerkelijk leven (geloofsbelijdenis, doop, avondmaal, ambtsbediening etc.);

25 Wat de bijlagen betreft allereerst nog enkele detailopmerkingen. Deputaten stemden in met de opmerking van uw commissie dat het ‘onverkort’ van 48r38 niet geheel strookt met de genuanceerde bepalingen in K.O. 70 lid 4d-e. Verder bleek de stelling dat kerken er ‘steeds meer’ toe neigen om ‘het huwelijk als een sacrament te gaan zien en zelfs sacrale en juridische waarde aan de huwelijksbevestiging toe te kennen’ (46r27) tot opluchting van uw commissie niet zozeer gebaseerd op empirisch onderzoek, maar op enkele opmerkingen

30 van stellen. Tot slot heeft uw commissie betoogd dat de sectie 2.13.3.3 met kerk(ord)elijke aspecten, vooral de passages over ongehuwd samenwonen en de dienst van Woord en gebed, in de huidige vorm niet voldoet, met name omdat aan de schuldbelijdenis over ongehuwd samenwonen wordt voorbijgegaan (vgl. art. 70 lid 5 K.O.).

35 Bovendien heeft de synode, zoals hierboven al genoemd, n.a.v. instructie 8.02 besloten een studiecmissie in te stellen met de opdracht zich te bezinnen op herziening van art. 70 (in het bijzonder lid 4). Hierdoor zal heel de thematiek van huwelijk en echtscheiding nog eens uitvoerig tegen het licht worden gehouden. Het lijkt uw commissie daarom op dit moment nog te vroeg om beide bijlagen de kerken al te doen toekomen. Ook is volgens uw commissie nog een redactionele verbeteringsslag wenselijk. Wij stellen voor de nota’s mee

40 te geven aan de betreffende studiecmissie en dit gremium te vragen deze waar nodig te herzien, mede met inachtneming van onderhavige sectie uit dit rapport over het g.p. en de opmerkingen bij de nota’s hierboven, en deze in 2022 opnieuw voor te leggen.

Voorstellen:

- 45 7. [#6.4.2 en 6.4.3] de studiecmissie als bedoeld in het besluit n.a.v. instructie 8.02 opdracht te geven de voorgestelde nota’s betreffende kerkelijke huwelijksbevestiging en huwelijks catechese te herzien in het licht van a. de besluitvorming inzake het geregistreerd partnerschap en de onderbouwing daarvan, en b. de resultaten van het onderzoek naar art. 70 K.O.;

8. [-] deze studiecommissie opdracht te geven deze herziene nota's voor te leggen aan de generale synode van 2022.

Afronding besluitvorming IRRA

- 5 In de tweede week werd n.a.v. ons rapport 7c besloten de nieuwe Integrale Regeling voor de Revisie- en Appelprocedure (IRRA) te aanvaarden, maar de definitieve tekst vast te stellen in de derde zittingsweek. Enkele afgevaardigden hebben sindsdien met deputaten gecorrespondeerd over een aantal technische en taalkundige detailvragen. Het resultaat daarvan leggen wij u bij dezen voor ter definitieve goedkeuring. Deze bevat geen
10 ingrijpende inhoudelijke wijzigingen meer. Uw commissie steunt deze laatste versie en dankt de betrokken afgevaardigden voor hun bijdrage.
Verder werd ter vergadering de vraag gesteld, of naar aanleiding van de wijziging ook art. 31 K.O. geen herziening behoefde. Deputaten hebben zich hierop bezonnen en zijn tot de conclusie gekomen dat dit inderdaad nodig is. Een heel aantal leden van dit artikel kan
15 bovendien vervallen, omdat deze nu reeds aan de orde zijn in de IRRA. Ook wilden deputaten de gelegenheid te baat nemen om nog een cosmetische wijziging door te voeren. De vorige synode besloot namelijk om ook de appelgrond 'dat de kerkelijke vergadering in redelijkheid niet tot het besluit heeft kunnen komen' toe te voegen, maar voegde dit alleen toe in de tweede alinea, terwijl het eigenlijk al in de eerste thuishoort. Deputaten stellen
20 voor dit nu in de eerste alinea op te nemen en in de tweede alinea alleen nog samenvattend naar alle appelgronden te verwijzen. Uw commissie neemt dit over en stelt voor dit artikel alles bij elkaar genomen als volgt te herformuleren (wijzigingen cursief):

- 25 'De besluiten van de vergaderingen worden genomen na gemeenschappelijk overleg en zo mogelijk met eenparige stemmen. Wat bij meerderheid van stemmen uitgesproken is, zal voor vast en bondig worden gehouden, tenzij bewezen wordt dat het besluit in strijd is met het Woord van God, de belijdenis of de kerkorde, *of dat de kerkelijke vergadering in redelijkheid niet tot het besluit heeft kunnen komen.*
Wanneer iemand van mening is, dat hij door het besluit van een mindere vergadering
30 bezwaard is, kan hij zich op een meerdere vergadering beroepen (*appel*). *Voordat iemand zich op een meerdere vergadering kan beroepen, dient hij echter eerst zijn bezwaren in te dienen bij de eerstvolgende gelijksoortige vergadering (revisieverzoek).* Bij een appel dient hij te bewijzen dat het bedoelde besluit *op een of meerdere van de hierboven genoemde gronden niet genomen had mogen worden. Bij een revisieverzoek*
35 *dient hij dit eveneens te bewijzen* of anderszins dient hij een of meer elementen aan te dragen die bij het besluit buiten beschouwing waren gebleven of onvoldoende waren overwogen.'

- 40 Verder stelt uw commissie voor om de leden 1b-e en 2-5 te laten vervallen omdat deze aan de orde zijn in de IRRA. Voor lid 6, dat handelt over het specifiek karakter van de rechtsverhouding tussen predikant en kerkenraad, geldt dit echter niet. Wij stellen voor dit lid te verplaatsen naar artikel 11 K.O. (over 'levensonderhoud en ontslag van een predikant), waar het goed past.

45 *Voorstel:*

1. de Integrale Regeling voor de Revisie- en Appelprocedure (IRRA) te aanvaarden conform de tekst in de bijlage bij rapport 7e van commissie 7 inzake rapport 9.16 van deputaten kerkorde en kerkrecht;
2. art. 31 K.O. als volgt te herformuleren:

‘De besluiten van de vergaderingen worden genomen na gemeenschappelijk overleg en zo mogelijk met eenparige stemmen. Wat bij meerderheid van stemmen uitgesproken is, zal voor vast en bondig worden gehouden, tenzij bewezen wordt dat het besluit in strijd is met het Woord van God, de belijdenis of de kerkorde, of dat de kerkelijke vergadering in redelijkheid niet tot het besluit heeft kunnen komen.

Wanneer iemand van mening is, dat hij door het besluit van een mindere vergadering bezwaard is, kan hij zich op een meerdere vergadering beroepen (appel). Voordat iemand zich op een meerdere vergadering kan beroepen, dient hij echter eerst zijn bezwaren in te dienen bij de eerstvolgende gelijksoortige vergadering (revisieverzoek).

Bij een appel dient hij te bewijzen dat het bedoelde besluit op een of meerdere van de hierboven genoemde gronden niet genomen had mogen worden. Bij een revisieverzoek dient hij dit eveneens te bewijzen of anderszins dient hij een of meer elementen aan te dragen die bij het besluit buiten beschouwing waren gebleven of onvoldoende waren overwogen.’

3. de leden 1b-e en 2-5 van art. 31 K.O. te laten vervallen;

4. lid 6 van art. 31 K.O. te verplaatsen naar art. 11 K.O. en aldaar op te nemen als nieuw lid 11.

N.C. Smits, rapporteur

Bijlage: Integrale regeling voor de revisie- en appelprocedure (IRRA)

Bijlage: Integrale regeling voor de revisie- en appelprocedure (IRRA)*Artikel 1 Definities*

- 5 1.1 Besluit: een beslissing van een (meerdere) kerkelijke vergadering, die is vastgelegd in de notulen van die vergadering of in een besluitenlijst en/of schriftelijk is meegedeeld.
- 1.2 Primair besluit: het oorspronkelijke besluit van een kerkelijke vergadering, dat voorwerp is van de revisie- of appelprocedure.
- 10 1.3 Revisieverzoek: verzoek tot wijziging van een primair besluit van een kerkelijke vergadering bij diezelfde kerkelijke vergadering.
- 1.4 Appelschrift: een schriftelijk protest tegen een beslissing van een kerkelijke vergadering bij de meerdere kerkelijke vergadering die bevoegd is om een besluit te nemen op het appel.
- 15 1.5 Appelbesluit: het besluit van een meerdere vergadering op het appel tegen het primaire besluit van kerkenraad of classis en tegen het besluit van de classis of de particuliere synode op een ingesteld appel.
- 1.6 Belanghebbende:
- 20 - ieder (doop of belijdend) lid dat en de kerkelijke vergadering die door een besluit in zijn belang wordt getroffen
- ieder ander, die door een besluit rechtstreeks wordt getroffen, voor zover hij daarin in redelijkheid, zulks naar het oordeel van de kerkelijke vergadering, niet kan berusten.
- 1.7 Kerkelijke vergadering: de kerkenraad en de meerdere vergaderingen, te weten classis, particuliere synode (PS) en generale synode (GS).
- 25 1.8 Verweerder: de kerkenraad of kerkelijke vergadering die het primaire besluit heeft genomen waartegen het revisieverzoek of appel zich richt.
- 1.9 Commissie: een door een kerkelijke vergadering benoemde commissie, die tot taak heeft de behandeling van een revisieverzoek of appel door de kerkelijke vergadering voor te bereiden door het revisieverzoek of appel te onderzoeken, desgewenst de 30 betrokkenen te horen en door de vergadering te dienen met een advies. Een commissie bestaat uit minimaal drie leden, waarvan het merendeel is afgevaardigd naar de kerkelijke vergadering.
- 1.10 Commissie geschiloplossing: de door de PS op grond van de 'regeling voor een commissie geschiloplossing per particuliere synode' ingestelde commissie 35 geschiloplossing.

Artikel 2 Reikwijdte

- 2.1 Deze regeling is van toepassing op:
- 40 - verzoeken om revisie van een primair besluit van een kerkelijke vergadering;
- appels bij de classis, de PS en de GS tegen besluiten op een revisieverzoek van respectievelijk de kerkenraad, de classis en de PS;
- appels bij de PS en de GS tegen appelbesluiten van respectievelijk de classis en de PS.
- 45 2.2 De regeling is ook van toepassing op besluiten betreffende de uitoefening van de kerkelijke tucht en betreffende de positie van ambtsdragers.

Artikel 3 Algemene bepalingen ten aanzien van besluiten

- 3.1 De kerkelijke vergaderingen nemen hun besluiten na goede voorbereiding en met verwerking van vroegere besluitvorming.
- 50 3.2 Besluiten over de positie van een ambtsdrager, die nadelig zijn voor de

desbetreffende ambtsdrager en over de kerkelijke tucht worden niet genomen dan nadat de betrokken ambtsdrager respectievelijk het betrokken lid in de gelegenheid is gesteld zich over het voornemen tot het besluit uit te laten.

3.3 Een tot een bepaalde persoon gericht besluit en de kennisgeving van een ander
5 besluit maken melding van de uiterste termijn waarop tegen dit besluit revisie kan worden aangevraagd.

3.4 Bij kennisgeving van het besluit op het revisieverzoek wordt melding gemaakt dat
appellatie kan worden aangetekend en van de (roepende kerk van) de kerkelijke
vergaderingen waarbij dit moet gebeuren

10 3.5 De revisie- en appeltermijn bedraagt één maand na dagtekening van het besluit voor
personen en voor kerkenraden. Voor andere kerkelijke vergaderingen bedraagt de
termijn één maand na de datum van de eerstvolgende vergadering van de
desbetreffende kerkelijke vergadering. Wanneer het besluit zich niet richt tot een
15 persoon, maar is bekend gemaakt in een kerkblad, begint de termijn op de dag van
de publicatie van het kerkblad.

3.6 Voor besluiten van de GS begint de revisietermijn:

- voor personen en kerkenraden: een maand nadat het besluitenboekje van de
desbetreffende GS verschijnt;
- voor de overige kerkelijke vergaderingen: de datum waarop deze aansluitend
20 aan de gehouden GS vergaderen.

Artikel 4 Het instellen van een revisieverzoek

4.1 Iedere belanghebbende heeft het recht een revisieverzoek in te dienen tegen een
25 besluit. Een revisieverzoek kan alleen worden ingediend tegen een primair besluit,
niet tegen een appelbesluit.

4.2 Tegen een besluit van een kerkenraad, dat aanvankelijk niet schriftelijk aan hem is
meegedeeld, kan een belanghebbende een revisieverzoek indienen, nadat het besluit
alsnog schriftelijk aan hem is meegedeeld, dan wel nadat de belanghebbende om
schriftelijke mededeling van het besluit heeft verzocht en vier weken zijn
30 verstreken sinds dit verzoek.

4.3 Alvorens men een appel kan indienen, dient men zich allereerst tot de kerkelijke
vergadering te wenden die het aangevochten besluit nam, met het verzoek het
besluit te herzien. Daarbij dienen de argumenten uitdrukkelijk vermeld te worden.
Pas wanneer deze kerkelijke vergadering niet of onvoldoende tegemoet komt aan
35 de appellante, staat de weg van appel open.

4.4 Op het indienen en de behandeling van een revisieverzoek is het bepaalde in de
artikelen 5 tot en met 9 voor zover relevant van overeenkomstige toepassing.

4.5 Een revisieverzoek tegen een primair besluit heeft opschortende werking totdat op
het verzoek is beslist. Wanneer daarna appel wordt ingesteld, heeft dat eenmaal
40 opschortende werking, tenzij de kerkelijke vergadering waarbij appel wordt
ingediend redenen aanwezig acht om dat niet van toepassing te verklaren.

4.6 Met het oog op 4.5 zullen de vergaderingen van classis en PS altijd conditioneel
gesloten worden met de afspraak dat de besluiten wettig worden wanneer er op de
uiterste datum geen revisie is aangevraagd. Wanneer dat wel gebeurt, zal het
45 moderamen deze kerkelijke vergadering opnieuw bijeenroepen.

Artikel 5 Het instellen van een appel

5.1 Alleen belanghebbenden van wie een verzoek tot revisie van een primair besluit is
afgewezen, kunnen in appel gaan tegen dat primaire besluit en tegen de afwijzing
50 van het verzoek tot revisie daarvan.

5.2 Een appel wordt schriftelijk ingesteld bij de (roepende kerk van de) kerkelijke vergadering die bevoegd is over het appel te oordelen. Appellant dient een afschrift van het appelschrift te doen toekomen aan verweerder en bij een appel op een appelbesluit tevens een kopie aan de vergadering die het appelbesluit nam.

5 5.3 Het appelschrift bevat:

- a. naam en handtekening van de indiener en dagtekening van het appel;
- b. een aanduiding van het besluit waartegen het appel zich richt en van de korte inhoud van dat besluit;
- c. de grond(en) waarop het appel berust, in die zin dat duidelijk is dat en waarom het besluit volgens appellant in strijd is met de Heilige Schrift, de belijdenis van de kerk en/of de aanvaarde kerkorde en synodale besluiten, dan wel waarom de kerkelijke vergadering die het besluit heeft genomen in redelijkheid niet tot dit besluit heeft kunnen komen.

15 *Artikel 6 Ontvankelijkheid van het appel*

6.1 Een appel dat niet tijdig is ingediend, dat niet voldoet aan de in artikel 4 en 5 vermelde vereisten of dat niet is ingesteld door een belanghebbende wordt niet-ontvankelijk verklaard.

6.2 In afwijking van het in artikel 6.1 bepaalde blijft niet-ontvankelijkheid vanwege een termijnoverschrijding achterwege wanneer én (1) het appel niet is ingesteld door een kerkelijke vergadering, én (2) in het besluit waartegen het appel is gericht de in artikel 3.3 bedoelde kennisgeving ontbreekt én (3) aannemelijk is dat het appellant vanwege het achterwege blijven van deze mededeling niet duidelijk was wanneer de appeltermijn tegen het besluit verstreken was.

6.3 Indien een appelschrift niet voldoet aan de in artikel 5.3 vermelde vereisten, wordt aan appellant een termijn van vier weken gesteld om het appelschrift zo aan te vullen dat alsnog aan deze vereisten wordt voldaan. Deze termijn kan om klemmende redenen worden verlengd met vier weken. In afwijking van het bepaalde in artikel 6.1 blijft niet-ontvankelijkheid achterwege wanneer binnen de gestelde (verlengde) termijn alsnog aan de vereisten wordt voldaan.

6.4 Indien appellant het toezenden van een afschrift van het appelschrift als bedoeld in artikel 5.2 achterwege heeft gelaten, wordt aan hem een termijn van twee weken gesteld om dat alsnog te doen. In afwijking van het bepaalde in artikel 6.1 blijft niet-ontvankelijkheid achterwege wanneer binnen deze termijn alsnog aan de vereisten wordt voldaan.

Artikel 7 Behandeling van het appel - de voorbereiding

7.1 De kerkelijke vergadering beoordeelt of het appel ontvankelijk is.

7.2 De kerkelijke vergadering kan ter voorbereiding van de behandeling van het appel een commissie instellen.

7.3 De kerkelijke vergadering stelt verweerder in de gelegenheid met een verweerschrift op het appel te reageren. Het verweerschrift wordt door de verweerder in afschrift naar de appellant gestuurd.

7.4 Wanneer verweerder een meerdere vergadering is en er in de periode tussen indienen van het appel en de behandeling daarvan geen vergadering van die bredere vergadering plaatsvindt, zijn de afgevaardigden naar de behandelende vergadering krachtens hun lastbrief bevoegd een verweerschrift op te stellen. Het staat hen vrij om daarbij anderen die bij de aangevochten uitspraak betrokken waren te raadplegen.

50

Artikel 8 Behandeling van het appel - de commissie

- 8.1 De commissie doet alles wat nodig is ter voorbereiding op een adequate behandeling van het appel door de kerkelijke vergadering.
- 5 8.2 De commissie hoort, indien nodig, appelland en verweerder, zo mogelijk in elkaars aanwezigheid, zulks ter beoordeling van de commissie. Appellant heeft de bevoegdheid zich bij het horen te laten bijstaan door een woordvoerder. Wanneer de commissie appelland niet hoort, stelt zij hem in de gelegenheid schriftelijk op het verweerschrift te reageren.
- 10 8.3 Indien de appelland door ziekte of andere omstandigheden, zulks ter beoordeling van de commissie, niet in staat is te worden gehoord, zal de commissie het horen van appelland voor een termijn van maximaal vier weken, te verlengen met een termijn van nogmaals vier weken, aanhouden.
Indien appelland aangeeft dan nog niet te kunnen worden gehoord, stelt de commissie hem in de gelegenheid zich te laten vertegenwoordigen door een woordvoerder, dan wel schriftelijk op het verweerschrift te reageren. Indien appelland hiervan geen gebruik maakt, heeft de vergadering het recht het appel te behandelen zonder dat appelland gehoord is.
- 15 8.4 De commissie kan, indien nodig, het oordeel vragen van een of meer deskundigen. Voordat de commissie daartoe overgaat, zal zij appelland en verweerder in de gelegenheid stellen zich uit te laten over de persoon van de deskundige(n) en de aan deze(n) te stellen vragen. Indien een of meer deskundigen worden benoemd, kan de commissie besluiten de deskundige(n) te horen. Appellant en verweerder kunnen desgewenst bij dit horen aanwezig zijn.
- 20 8.5 Van het horen van appelland en verweerder en van het horen van eventuele getuigen en deskundigen wordt een verslag opgesteld. Het conceptverslag wordt aan appelland en verweerder verstrekt. Aan appelland en verweerder wordt een redelijke termijn gesteld schriftelijk op het conceptverslag te reageren. De door de commissie overgenomen opmerkingen worden in het definitieve verslag verwerkt. Het definitieve verslag en de schriftelijke reacties van appelland en verweerder op het conceptverslag worden aan het definitieve rapport van de commissie gehecht.
- 25 30 8.6 De commissie maakt een rapport op van haar bevindingen. Dit rapport bevat een verslag van de door haar vastgestelde feiten (het feitelijk deel van het rapport), een advies over de gegrondheid van het appel en, zo mogelijk, een concept beslissing. De commissie zal appelland en verweerder het concept van het feitelijk deel van het rapport doen toekomen en hen in de gelegenheid stellen binnen een redelijke termijn schriftelijk op dit concept te reageren. De door de commissie overgenomen opmerkingen worden in het definitieve rapport verwerkt. De schriftelijke reacties van appelland en verweerder worden aan het definitieve rapport gehecht.
- 35 40 8.7 Appellant en verweerder ontvangen een afschrift van het feitelijk deel van het definitieve rapport en van de aan het rapport gehechte definitieve verslagen.
- 45 8.8 De commissie verstrekt appelland en verweerder de stukken, die zij ten grondslag legt aan haar advies. Voor zover het vertrouwelijke stukken betreft, worden deze slechts verstrekt wanneer en appelland en verweerder toezeggen de vertrouwelijkheid van de stukken te zullen respecteren. Wanneer de stukken notulen van kerkelijke vergaderingen betreffen, zullen slechts die gedeelten van de notulen beschikbaar worden gesteld die van belang zijn voor de beoordeling van het appel. De commissie kan, ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer van in de stukken genoemde personen, de namen van deze personen onleesbaar maken.

Artikel 9 Behandeling van het appel – de kerkelijke vergadering

- 9.1 Indien een commissie is ingesteld, zullen appellant en verweerder en degenen die hen hebben geadviseerd niet aanwezig zijn bij de behandeling van het appel door de kerkelijke vergadering.
- 5 9.2 Indien geen commissie is ingesteld, worden zo nodig zowel appellant als verweerder uitgenodigd om hun standpunt toe te lichten en om vragen te beantwoorden. Het bepaalde in artikel 8.2 en 8.3 is van overeenkomstige toepassing.
- 10 9.3 De afgevaardigden van verweerder naar de kerkelijke vergadering die het appel behandelt, zijn niet aanwezig bij de beraadslagingen door de kerkelijke vergadering over het appel.
- 9.4 De kerkelijke vergadering kan, indien nodig, getuigen horen en deskundigen raadplegen. Het bepaalde in artikel 8.4 en 8.5 is van overeenkomstige toepassing.
- 15 9.5 Op de behandeling van het appel door de kerkelijke vergadering is artikel 8.8 van overeenkomstige toepassing.
- 9.6 De kerkelijke vergadering beoordeelt of op basis van de vastgestelde feiten bewezen is dat het bestreden besluit in strijd is met de Heilige Schrift, de belijdenis van de kerk en/of de aanvaarde kerkorde en synodale besluiten, dan wel verweerder in redelijkheid niet tot dit besluit heeft kunnen komen. De bewijslast ten aanzien van de feiten rust op appellant.
- 20 9.7 Het besluit van de kerkelijke vergadering op het appel wordt op schrift gesteld en aan appellant en verweerder verstuurd.
- 9.8 Het besluit van de kerkelijke vergadering bevat een duidelijke conclusie ten aanzien van het appel - niet-ontvankelijk, gegrond of ongegrond - en is duidelijk gemotiveerd. Indien het besluit door een commissie is voorbereid, kan voor de motivering van het besluit worden volstaan met een verwijzing naar het rapport van de commissie. In dat geval dient het rapport aan besluit te worden gehecht.
- 25 9.9 Appellant en verweerder hebben geen recht op een verslag van de beraadslagingen ten aanzien van het appel door de kerkelijke vergadering.
- 30

Artikel 10 Appel tegen het appelbesluit

- 10.1 Tegen het appelbesluit kan appel worden ingesteld bij de PS (als het appelbesluit door de classis is genomen) of bij de GS (als het appelbesluit door de PS is genomen). In het eerste geval staat tegen het besluit van de PS nog appel open bij de GS.
- 35 10.2 Het in artikel 10.1 bedoelde appel kan alleen worden ingesteld door degenen die appel hebben ingesteld tegen het primaire besluit en door de kerkelijke vergadering die dat besluit heeft genomen.
- 10.3 Op de appelprocedure ten aanzien van het appelbesluit is het bepaalde in artikel 3, 4 (met uitzondering van 4.1 en 4.2), 5, 6, 7, 8 en 9 van overeenkomstige toepassing.
- 40 10.4 De scriba van de roepende kerk stuurt een afschrift van het appel tegen het appelbesluit naar de in artikel 10.2 bedoelde partij(en) die geen appel heeft (hebben) ingesteld tegen het appelbesluit en stelt hem (hen) in de gelegenheid een verweerschrift in te dienen.
- 45 10.5 Indien het appel tegen het appelbesluit gegrond wordt verklaard, doet de PS (of de GS, indien sprake is van een appel tegen een appelbesluit van de PS) wat de classis (respectievelijk de PS) had behoren te doen op het appel tegen het primaire besluit.
- 50

Artikel 11 Verhouding tot de geschillenregeling

- 5 11.1 Het aanhangig maken van een geschil bij de door de PS ingestelde commissie geschiloplossing verhindert niet dat de partij die het geschil aanhangig heeft gemaakt bij de commissie geschiloplossing appel instelt tegen een primair besluit of een appelbesluit, dat onderwerp is van of samenhangt met het geschil dat aanhangig wordt gemaakt. Door het aanhangig maken van een geschil wordt de appeltermijn niet verlengd.
- 10 11.2 Wanneer tijdens de appelprocedure ten aanzien van een primair besluit of een appelbesluit een geschil door de commissie geschiloplossing in behandeling wordt genomen, wordt de appelprocedure opgeschort. De procedure wordt vervolgd wanneer partijen meedelen dat zij hun geschil niet hebben opgelost.